

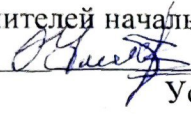
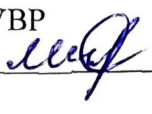
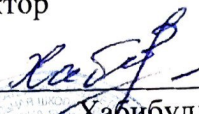
МИНИСТЕРСТВО ПРОСВЕЩЕНИЯ РОССИЙСКОЙ ФЕДЕРАЦИИ

Министерство образования и науки Республики Башкортостан

Администрация муниципального района Бураевский район Республики

Башкортостан

МОБУ СОШ д. Ваныш-Алпаутово

РАССМОТРЕНО: Руководитель ШМО учителей начальных классов Усманова Э.Ф. Протокол № 1 от «20» августа 2024 г.	СОГЛАСОВАНО: Заместитель директора по УВР Шарипова М.Д. Протокол № 1 от «26» августа 2024 г.	УТВЕРЖДАЮ Директор Хабидуллин Ф.Я. Приказ № 38 от «30» августа 2024 г.
---	--	---

Рабочая программа

По предмету (курсу) «Башкирский язык (как государственный)»
Уровень образования начальное общее образование
Класс 2

Составитель:
Низамова Ирина Фларитовна
(учитель начальных классов)

Рабочая программа учебного предмета «Башкирский язык (как государственный)» составлена с учетом:

-Федерального закона Российской Федерации от 29 декабря 2012 г. N 273-ФЗ «Об образовании в Российской Федерации» (ред.от 31.07.2020).

-Федерального государственного образовательного стандарта начального общего образования, утвержденного приказом Министерства образования и науки Российской Федерации от 6 октября 2009 г. N 373 «Об утверждении и введении в действие федерального государственного образовательного стандарта начального общего образования» (с изменениями и дополнениями).

-Примерная образовательная программа по учебному предмету «Башкирский язык (как государственный)» для 2 классов общеобразовательных организаций с русским языком обучения Автор-составитель: Давлетшина М.С..Одобрена решением федерального учебно-методического объединения по общему образованию 30 мая 2018 года. Протокол № 3/18 Учебного плана МОБУ СОШ д. Ваныш- Алпаутово на 2024-2025 учебный год.

-Письма управления Федеральной службы по надзору в сфере защиты прав потребителей и благополучия человека по Республике Башкортостан от 13.08 2020г. №02-00-07 /исх-8542-2020 «О противоэпидемиологических мероприятиях в очаге COVID-19, внебольничной пневмонии в образовательных организациях».

-Письма Министерства образования и науки Республики Башкортостан от17.08.2020№4-10603 о методических рекомендациях и материалах об организации работы образовательных учреждений Республики Башкортостан в 2024-2025 учебном году в условиях сохраняющейся угрозы распространения коронавирусной инфекции.

-Письма ФБУЗ «Центр гигиены и эпидемиологии в Республике Башкортостан от 11 августа 2020 «02-20-02/11-2511-2020 «О предоставлении информационных материалов».

Описание места предмета в учебном плане

В ООП МОБУ СОШ д. Ваныш- Алпаутово общее число часов по предмету «Башкирский язык (как государственный)» - во 2 классе -34 ч. (1 час в неделю, 34 учебных недель)

Целью обучения «Башкирскому языку (как государственному)» как государственному языку Республики Башкортостан в начальных классах является формирование *элементарной коммуникативной компетенции* младшего школьника на доступном уровне речевой деятельности: аудировании, говорении, чтении и письме.

Элементарная коммуникативная компетенция понимается как способность и готовность младшего школьника осуществлять межличностное и межкультурное общение с носителями изучаемого башкирского языка в устной и письменной форме в ограниченном круге типичных ситуаций и сфер общения, доступных для младшего школьника. Следовательно, изучение башкирского языка в начальной школе направлено на достижение следующих **целей**:

-*Формирование* умения общаться на башкирском языке на элементарном уровне с учетом речевых возможностей и потребностей младших школьников в устной (аудирование и говорение) и письменной (чтение и письмо) формах;

-*Приобщение* детей к новому социальному опыту с использованием башкирского языка: знакомство младших школьников с детским фольклором на башкирском языке и доступными образцами художественной литературы с целью воспитания дружелюбного отношения, толерантности к представителям других национальностей, живущих в многонациональной республике;

-*Развитие* речевых, интеллектуальных и познавательных способностей младших школьников, а также их общеучебных умений; развитие мотивации к дальнейшему овладению башкирским языком;

-Воспитание и разностороннее развитие младшего школьника средствами башкирского языка.

Деятельностный характер предмета «Башкирский язык (как государственный)» соответствует природе младшего школьника, воспринимающего мир целостно, эмоционально и активно. Это позволяет включать речевую деятельность на башкирском языке в другие виды деятельности, свойственные ребенку данного возраста (игровую, познавательную, художественную, эстетическую и т.п.), дает возможность осуществлять разнообразные связи с предметами, изучаемыми в начальной школе, и формировать межпредметные общеучебные умения и навыки.

С учетом сформулированных целей изучение предмета «Башкирский язык (как государственный)» направлено на решение следующих **задач**:

- формирование представлений о башкирском языке как средстве общения, позволяющем добиваться взаимопонимания с людьми, говорящими или пишущими на башкирском языке, узнавать новое через звучащие и письменные тексты;*
- расширение лингвистического кругозора младших школьников; освоение элементарных лингвистических представлений, доступных младшим школьникам и необходимых для овладения устной и письменной речью на башкирском языке на элементарном уровне;*
- обеспечение коммуникативно-психологической адаптации детей к новому языковому миру для преодоления в дальнейшем психологического барьера и использования башкирского языка как средства общения;*
- развитие личностных качеств младшего школьника, его внимания, мышления, памяти и воображения в процессе участия в моделируемых ситуациях общения, ролевых играх; в ходе овладения языковым материалом;*
- развитие эмоциональной сферы детей в процессе обучающих игр, учебных спектаклей с использованием башкирского языка;*
- приобщение младших школьников к новому социальному опыту за счет проигрывания на башкирском языке различных ролей в игровых ситуациях, типичных для семейного, бытового, учебного общения;*
- духовно-нравственное воспитание школьника, понимание и соблюдение им таких нравственных устоев семьи как любовь к близким, взаимопомощь, уважение к родителям, забота о младших;*
- развитие познавательных способностей, овладение умением координирования работы с разными компонентами учебно-методического комплекта (учебником, рабочей тетрадью, аудиоприложением, мультимедийным приложением и т.д.), умением работать в паре, в группе.*

Планируемые результаты освоения учебного предмета.

Личностными результатами изучения предмета «Башкирский язык (как государственный)» в начальной школе являются: общее представление о мире как о многоязычном и поликультурном сообществе; осознание языка, в том числе башкирского, как основного средства общения между людьми; знакомство с историей, культурой, традициями башкирского народа с использованием средств изучаемого башкирского языка (через детский фольклор, некоторые образцы детской художественной литературы).

Метапредметными результатами изучения башкирского языка в начальной школе являются:

- развитие умения взаимодействовать с окружающими, выполняя разные роли в пределах речевых потребностей и возможностей младшего школьника;*
- развитие коммуникативных способностей школьника, умения выбирать адекватные языковые и речевые средства для успешного решения элементарной коммуникативной задачи;*
- расширение общего лингвистического кругозора младшего школьника;*
- развитие познавательной, эмоциональной и волевой сфер младшего школьника;*
- формирование мотивации к изучению башкирского языка;*
- овладение умением координированной работы с разными компонентами учебно-методического комплекта (учебником, аудиодиском и т. д.).*

Предметными результатами изучения башкирского языка как государственного в начальной школе являются: овладение начальными представлениями о нормах башкирского

языка (фонетических, лексических, грамматических); умение (в объеме содержания курса) находить и сравнивать такие языковые единицы, как звук, буква, слово.

В результате изучения башкирского языка в начальной школе ученик должен:

1) знать/понимать:

- алфавит, буквы, буквосочетания (йы, йе, йо и т.д.), звуки изучаемого языка;
- правила чтения: гласных букв (э, ө, е) в открытом и закрытом типе слога; буквосочетаний (йы, йе, йо);
- особенности интонации основных типов предложений;
- наизусть рифмованные произведения детского фольклора;

2) уметь:

в области аудирования:

- понимать на слух речь учителя, одноклассников, основное содержание облегченных текстов с опорой на зрительную наглядность;
- воспринимать на слух и понимать сообщения, относящиеся к разным коммуникативным типам речи (описание, сообщение, рассказ);
- понимать полностью небольшие сообщения, построенные на знакомом лексико-грамматическом материале;

в области говорения:

- участвовать в элементарном этикетном диалоге (знакомство, поздравление, благодарность, приветствие); начинать, поддерживать и заканчивать разговор по телефону;
- расспрашивать собеседника, задавая простые вопросы и отвечать на вопросы собеседника;
- вести диалог побудительного характера; просить о помощи и предлагать свою; предлагать сделать что-либо вместе, соглашаться/не соглашаться на предложения партнера;
- кратко рассказывать о себе, своей семье, друге; описывать внешность, характер; сообщать, что умеет делать и каково любимое занятие; выражать своё отношение;
- рассказывать о школе;
- составлять небольшие описания предмета, картинки по образцу;
- передавать содержание прочитанного текста с опорой на иллюстрацию, план, выражая своё отношение к прочитанному;
- воспроизводить выученные стихи и песни.

в области чтения:

- читать вслух текст, построенный на изученном языковом материале, соблюдая правила произношения и соответствующую интонацию и темп речи;
- читать про себя, понимать основное содержание небольших текстов, доступных по содержанию и языковому материалу, пользуясь в случае необходимости двуязычным словарем;

в области письма и письменной речи:

- списывать текст на башкирском языке, вставлять в него слова в соответствии с решаемой задачей;
- восстанавливать слово, предложение, текст;
- отвечать на письмо, дописывая предложения;
- отвечать на вопросы к тексту, картинке;
- заполнять таблицу по образцу;
- заполнять простую анкету;
- писать краткое поздравление с опорой на образец;
- писать короткое письмо другу (в рамках изученной тематики);
- писать короткие рассказы, опираясь на план и ключевые слова;

3) использовать приобретенные знания и коммуникативные умения в практической деятельности и повседневной жизни для:

- устного общения с носителями башкирского языка в доступных младшим школьникам пределах, развития дружелюбного отношения к представителям других национальностей;
- преодоления психологических барьеров в использовании башкирского языка как средства общения;
- ознакомления с детским фольклором на башкирском языке;
- более глубокого осознания некоторых особенностей башкирского и русского языков.

Планируемые результаты освоения учебного предмета, курса

Личностные, метапредметные и предметные результаты во 2 классе

Во **втором классе личностными** результатами изучения предмета «Башкирский язык (как государственный)» являются следующие умения:

- осознание языка, в том числе башкирского, как основного средства общения между людьми; знакомство с историей, культурой, традициями башкирского народа с использованием средств изучаемого башкирского языка (через детский фольклор, некоторые образцы детской художественной литературы);
- формирование уважительного отношения к людям других национальностей, живущих рядом, воспитание любви и уважения к своему родному краю, малой родине, к духовным ценностям разных народов и стран, окружающей природе;
- уважительное отношение к своей семье, к своим родственникам, любовь к родителям;
- принятие и освоение социальной роли обучающегося, развитие мотивов учебной деятельности и формирование личностного смысла учения;
- развитие навыков сотрудничества со взрослыми и сверстниками в различных социальных ситуациях, умения не создавать конфликтов и находить выходы из спорных ситуаций.

Средством достижения этих результатов служат тексты учебника (методического пособия).

Метапредметными результатами изучения предмета «Башкирский язык (как государственный)» является формирование универсальных учебных действий (УУД).

Регулятивные УУД:

- определять и формулировать цель деятельности на уроке с помощью учителя;
- проговаривать последовательность действий на уроке;
- учиться работать по данному плану.

Средством формирования регулятивных УУД служат технология формирования типа правильной читательской деятельности и технология проблемно-диалогического обучения.

Познавательные УУД:

- умение работать с материалом учебника; ориентироваться в учебнике: определять умения, которые будут сформированы на основе изучения данного раздела;
- находить ответы на вопросы в тексте, иллюстрациях;
- делать выводы в совместной работе класса и учителя;
- умение работать с дополнительной литературой (словари, интернет, справочники и т.д.).

Средством формирования познавательных УУД служат тексты учебников и их методический аппарат, обеспечивающие формирование функциональной грамотности (первичных навыков работы с информацией).

Коммуникативные УУД:

- при овладении диалогической речью в ситуациях повседневного общения, а также в связи с прочитанным или прослушанным материалом младшие школьники учатся вести следующие виды диалогов, используя необходимые речевые клише:

- диалог этикетного характера;
- диалог-расспрос;
- диалог побудительного характера;
- умения монологической речи:
 - описывать картинку, фотографию, рисунок на заданную тему;
 - описывать животное, предмет, указывая качество, размер, количество, принадлежность, место расположения;
 - кратко высказываться о себе, своей семье, своем друге, своем домашнем животном, герое любимой сказки: называть имя, возраст, место проживания, описывать внешность, характер, что умеет делать, выражать свое отношение к предмету высказывания;
 - передавать содержание прочитанного/услышанного текста с опорой на иллюстрацию, ключевые слова, план;
 - воспроизводить выученные стихи, песни, рифмовки

Средством формирования коммуникативных УУД служит технология продуктивного чтения и организация работы в парах и малых группах. Перед учителем стоит задача развития коммуникативных способностей ученика, научить пользоваться различными компонентами учебно-методического комплекса.

Предметными результатами изучения курса «Башкирский язык (как государственный)» является сформированность следующих умений:

- умения письменной речи:
- писать буквы башкирского алфавита;
- выписывать из текста слова, словосочетания, простые предложения;
- восстанавливать слово, предложение, текст;
- заполнять таблицы по образцу;
- писать поздравления с опорой на образец;
- умения аудирования:
- восприятие и понимание речи учителя и собеседников в процессе диалогического общения на уроке; небольших простых сообщений; основного содержания несложных сказок, рассказов (с опорой на иллюстрацию, *языковую догадку*);
- различать на слух звуки, звукосочетания, слова, предложения английского языка;
- различать на слух интонацию и эмоциональную окраску фраз;
- умения чтения:
- читать вслух: соотносить графический образ слова с его звуковым образом на основе знания основных правил чтения, соблюдать правильное ударение в словах и фразах, интонацию в целом;
- выразительно читать вслух небольшие тексты, содержащие только изученный языковой материал, а также тексты, включающие отдельные новые слова, пользуясь приемами изучающего чтения;
- соблюдать правильное ударение в словах, фразах, интонацию в целом;

Содержание учебного предмета, курса

Аудирование. Адекватное восприятие речи. Умение задавать вопросы по содержанию.

Понимать речь учителя и одноклассников. Понимать содержание текстов из аудиозаписей.

Говорение. 1. Вести диалог. Уметь составлять диалоги по ситуации

Владеть нормами этикета в процессе обучения и повседневной жизни (приветствовать, прощаться, извиняться, благодарить, обращаться с просьбой). Произносить речь с соответствующей интонацией.

2. Монологическая форма: использовать в речи описания, пересказ, характеристику.

Чтение. Читать небольшие тексты; читать тексты с пройденными новыми словами и понимать содержание, находить из текста необходимую информацию.

Осмысленно читать слова, словосочетания, предложения и короткие тексты.

Письмо. Уметь списывать из текста слова, словосочетания и предложения; подписывать поздравительные открытки.

Уметь писать понятно, ровно и красиво.

Развитие мелкой моторики пальцев и свободу движения пальцев. Писать буквы, связки букв, слоги, слова и предложения в соответствии с гигиеническими нормами. Научиться писать правильно.

Понять функции безопасных графических средств как свободное место между словами, знака переноса слова из одной строки на другую.

Слово и предложение. Воспринимать слово как объект изучения, материал для анализа. Работа с предложением: выбирать слова, менять их местами.

Системный курс

Фонетика и орфоэпия. Слышать и правильно произносить специфические звуки башкирского языка. Основные орфоэпические нормы. Ударение. Виды предложений по интонации. Отличать гласные и согласные звуки. Отличать мягкие и твердые гласные. Звонкие и глухие согласные. Определять характер звука: гласный – согласный; твердый – мягкий гласный, парный-непарный звонкий и глухой согласный. Деление слов на слоги.

Графика. Опирается на принцип сингармонизма при письме согласных букв. Знать алфавит, правильно называть буквы и звуки, знать их порядок.

Лексика. Изучение лексических единиц. Словообразование.

Морфология. Части речи. Деление частей речи на самостоятельные и служебные.

Синтаксис. Повествовательные, вопросительные и побудительные предложения. Порядок слов в предложении.

Орфография и пунктуация. Алфавит башкирского языка. Соединения звуков йй, йе, йө, йү, йә. Основные орфографические правила:

- заглавная буква в начале предложения, в именах собственных;
- перенос слов;
- знаки препинания в конце предложения.

Развитие речи. Умение общаться (начать разговор, привлекать внимание, и т.д.).

Во 2 классе проходят такие темы как "Знакомство", "Приветствия", "Числительные от 1 до 10", "Вопрос сколько?", "Своеобразные буквы и звуки башкирского языка", "Части тела", "Категория принадлежности *минең, һинең, уның*", "Моя семья. Родственные термины", "Вопрос что делает? Что я люблю?", "Продукты питания", "Посуда", "Национальные блюда", "Применение вспомогательного слова *менән*", "Моя школа", "Мой класс", "Я собираюсь в школу", "Учебные принадлежности", "Местоимения *минеке, һинеке, уныкы*", "Я ученик", "Я на уроке", "Я вышел с урока", "Вопросы Как? Где? Что я делаю?", "Мои игрушки", "Окончания множественного числа имен существительных", "Вопросы Что делаем? Какой?", "Однородные члены предложения", "Я люблю играть", "Я выхожу играть", "Мои маленькие друзья", "Я отдыхаю".

Укыу предметын, курсың үзләштерегүзә планлаштырылған һөҙөмтәләр

2 класта шәхсэн, метапредмет һәм предмет һөҙөмтәләре

Икенсе класта **шәхсэн һөҙөмтәләр** булып түбәндәгеләр тора:

- башкорт телен милли мәзәниәттең бер күренеше тип кабул итеү;
- башкорт теленең БР-да дәүләт теле булыуын аңлау һәм төшөнөү;
- башкорт теленән алынған белем һәм күнекмәләрге мәктәптә һәм көндәлек тормышта кулланыу;
- башкорт телен башкорт халкының мәзәни һәм рухи байлығын өйрәнөү сараһы буларак кулланыуы аңлау;
- донъяны күп телле һәм мәзәниәтле йәмғиәт буларак кабул итеү;
- үзгә илдең гражданы итеп тойоу;
- телдә (шул иҫәптән башкорт телен) аралашу сараһы буларак кабул итеү;
- башкорт теле саралары ярҙамында (балалар фольклоры, балалар әҙәбиәтенең кайһы бер үрнәктәре) укыуының башкорт халкының тормошо менән танышуы.

Был һөҙөмтәләргә ирешөү сараһы булып китаптағы текстар тора.

Метапредмет һөҙөмтәләр булып универсаль эш төрҙәрен формалаштырыу тора.

- яңғыраған телмәрҙе (ололарҙың һәм тиндәштәрендең әйтеүе, балалар тапшырыулары, аудиоязмалар һәм мәғлүмәти технологияның башка формаларын) адекват кабул итеү;
- һорауҙарға ҡысқа һәм тулы яуап биреү;
- әҙерләнеп һәм әҙерләнемәй етеҙ һәм тасуири укыу;
- таныш орфографик ҡағизәләрге кулланып, укытыусы ярҙамында һәм үз аллы өйрәнөүҙә контроль характерҙа язма эштәрге башкара белеү;
- үз аллы эшен тикшерә белеү.

Регулятив УЭТ:

- укытыусы ярҙамында дәрестә эш максатын билдәләү;
- дәрестә эштең эзмә-эзлекләгелә билдәләү;
- үз фекереңдә белдерә белеү;
- укытыусы тәкдим иткән план буйынса эшләргә өйрәнөү.

Регулятив УЭТ формалаштырыуың сараһы булып дәрәҫ укыу формалаштырыу технологияһы тора.

Танып белеү УЭТ:

- китап менән эшләй белеү (шартлы тамғаларҙы айырыу);
- текста, һүрәттәргә һорауҙарға яуап табу;
- укытыусы һәм укыусыларҙың берҙәм эшенә баһа биреү.

Танып белеү УЭТ сараһы – дәрәҫлек текстары һәм функциональ грамотлылыҡты (мәғлүмәт менән эшләргә өйрәтөү күнекмәләрен) булдырыусы методик күрһәтмәләр.

Коммуникатив УЭТ:

- башкаларҙың телмәрен тыңлау һәм аңлау;

- тексты тасуири укыу;
 - укытыусы менән берлектә класташтар менән үзенде нисек тотоу һәм аралашыу кағизэләре тураһында һөйләшеү һәм уларҙы үтәү;
 - икәүләп, төркөмдә эшләргә өйрәнеү; төрлө ролдәр башкарыу (лидер, башкарыусы).
- Коммуникатив УЭТ формалаштырыуың сараһы булып продуктив укыу һәм парзәр менән һәм бәләкәй төркөмдәрҙә эш ойштороу тора.

Укытыусы алдында түбәндәге бурыстар тора:

- укыусының коммуникатив һәләттәрен үстөрөү; элементар коммуникатив мәсьәләне сисеү өсөн адекват тел һәм телмәр сараларын һайлау һәләтен үстөрөү;
- башланғыс класс укыусыһының танып белеү һәм эмоциональ сфераларын үстөрөү; башкорт телен өйрәнеүгә мотивация булдырыу;
- укытыу-методик комплекстың төрлө компоненттары (дәрәжәлек, аудиодиск һ.б.) менән эшләргә өйрәтөү.

Предмет һөҙөмтәләре булып түбәндәгеләр тора:

- башкорт теле нормалары (орфоэпик, лексик, грамматик) тураһында башланғыс төшөмсә алыу;
- орфографик кағизэләрҙә һәм тыныш билдәләрен (өйрәнелгән күләмдә) куйыу кағизэләрен белеү;
- өн, хәрәф, һүз, һөйләм киҫәге, ябай һөйләм кеүек тел берәмектәрен таба, сағыштыра алыу оҫталығы;
- үзендең ғәмәлдәрендә контролдә тотоу, әйткәндә һәм язғанды тикшерә белеү һәләтлегә;
- укытыусы, укыусылар укыуында тексты ишетеп аңлау; укытыусы телмәрен һәм укыуын аңлау;
- тулы һүзәр менән дәрәҫ укыу;
- өндәрҙә дәрәҫ әйтөү, һүзә ижектергә бүлөү;
- һүзәрҙә юлдан юлға күсерөү өсөн өлөштәргә бүлөү;
- һүзәрҙә, һөйләмдәрҙә, тексты дәрәҫ күсерөү, язылғанды тикшерөү, өлгө менән сағыштырыу;
- исем-фамилияларҙа, хайуан кушаматтарында, географик атамаларҙа зур хәрәфтә хатаһыҙ языу;

Тексты шыма, тигез, ижектергә бүлмәй укыу:

- хәбәр, һорау, өндәү һөйләмдәрҙә айырыу;
- үз аллы һәм кысқырып, ролләп укыу;

Хәрәфтәрҙә дәрәҫ тоташтырып языу:

- бәләкәй текст күсерөү; һүзәрҙең предметты, билдәне, эш-хәрәкәттә белдерөүөн үзләштерөү.

Укыу предметы, курсы йөкмәткеһе

Тыңлау. Яңғырап торған телмәрҙә адекват кабул итеү. Бирелгән текстағы мәғлүмәттә тыңлағанда аңлау, уның йөкмәткеһен һорауҙар ярҙамында бирөү; укыусының укытыусы һәм класташтарының телмәрен аңлауы; өйрәнелгән тел материалына таянып эшләнгән аудиоязмалағы зур булмаған текстарҙы аңлау.

Һөйләү. Коммуникатив бурысты эффектив хәл итеү өсөн, аралашыуың максаттарына һәм шарттарына ярашлы тел сараларын һайлау.

1.Телмәрҙең диалог функцияһына ғәмәлдә әйә булыу: типик ситуацияларҙа диалог алып барыу; һорау-яуап рәүешендә диалог төҙөй белеү.

Укытыу һәм көнкүреш ситуацияһында (сәләмләү, хушлашыу, ғәфү үтенөү, рәхмәт әйтөү, үтенес менән мөрәжәғәт итеү) телмәр этикеты нормаларына әйә булыу. Орфоэпик нормаларҙы һәм дәрәҫ интонацияны үтәү.

2.Монологик форма:- телмәрҙең төп коммуникатив төрҙәрен (тасуирлау, хикәйәләү, кылыҡһырлау) кулланыу.

Укыу. Башкорт теле материалына таянып эшләнгән зур булмаған текстарҙы кысқырып укыу; өйрәнелгән материалды һәм бер нисә яңы һүзә үз эсенә алған тексты эстән укыу һәм аңлау, текстан кәрәкле информацияны табыу (персонаждарҙың исемдәре, географик атамалар һ.б.).

Һүзәрзе, һүзбәйләнештәрзе, һөйләмдәрзе һәм кыска текстарзы аңлап укуы. Өндәү билдәләренә ярашлы интонация һәм паузалар менән укуы. Бәләкәй текстар һәм шиғырзарзы аңлап, тасуири укуызы үстөрөү.

Һүззе тоташ укуға күскән осорза орфоэпик укуы менән танышыу. Орфографик укуы (шыбырзап ижекләп әйтөү) - әйтеп язырғанда һәм күсереп язғанда үзконтроль сараһы.

Языу. Текстан һүзәр, һүзбәйләнештәр һәм һөйләмдәрзе күсереп языу оҫталығы; язма телмәр нигеҙҙәре: байрам менән котлау, кыска шәхси хат языу.

Грамотаға өйрәтөү системаһында хәрөф, хәрөфтәр бәйләнешен, ижектәрзе, һүзәрзе, һөйләмдәрзе языу. Языу төрө көүөк укуытыу эшмәкәрлегенә тура килгән гигиеник талаптарзы үтәп, аңлайышлы, бөхтә язырға өйрәтөү. Өйрәнелгән кағизәләргә тап килтереп күсереп языу, әйтеп язырыу.

Языуға карата гигиеник талаптарзы үзләштерөү. Бармактарзың вак моторикаһын һәм кулдарзың хәрәкәт азатлығын үстөрөү. Дәфтәр бите һәм класс тактаһы арауығында дөрөс ориентация оҫталығын үстөрөү, зур һәм бәләкәй язма хәрөфтәрзе языузы үзләштерөү.

Хәрөфтәрзе, хәрөфтәр бәйләнешен, ижектәрзе, һүзәрзе, һөйләмдәрзе гигиеник нормаға ярашлы языу. Аңлайышлы һәм ыксым язырға өйрәнөү. Тексты дөрөс күсереп языу алымдарын һәм тәртибен өйрәтөү.

Хәүөфһөз график сараларзың: һүзәр араһында калдырылған буш урын, юлдан юлға күсерөү билдәһенәң функцияһын аңлау.

Һүз һәм һөйләм. Һүззе өйрәнөү объекты, анализлау материалы итеп кабул итөү. Һүзәрзең мәғәнәһен аңлау буйынса күзәтөүзәр ойошторөү. Һүз һәм һөйләмдә айырыу. Һөйләм менән эшлөү: һүзәрзе айырып алыу, уларзың тәртибен үзгәртөү.

Системалы курс

Фонетика һәм орфоэпия. Башкорт теленәң үзенсәлекле өндәрән дөрөс әйтөү һәм ишетөү. Төп орфоэпик нормалар. Башкорт телендә басым. Һөйләмдәң интонацион төрзәрө. Һузыңкы һәм тартыңкы өндәрзе айырыу. Калын һәм нәзөк өндәрзе айырыу. Яңғырау һәм һаңғырау тартыңкы өндәр. Өндөң сифат буйынса характеристикаһын билдәлөү: һузыңкы – тартыңкы; калын - нәзөк һузыңкы, парлы-парһыз яңғырау һәм һаңғырау тартыңкы. Һүзәрзе ижектәргә бүлөү. Башкорт теле нормаларына ярашлы өндәрзе һәм өндәр бәйләнешен дөрөс әйтөү. Һүззе фонетик тикшерөү.

Графика. Өндәрзе һәм хәрөфтәрзе айырыу. Языуза калынлык-нәзөклектә билдәлөү. Тартыңкы өндәрзе языуза сингармонизм принцибына таяныу. Хәрөфһөз график сараларзы: араһында калдырылған буш урын, юлдан юлға күсерөү билдәһен, абзацты кулланыу. Алфавитты белөү: хәрөфтәрзе дөрөс атау, уларзың тәртибен белөү.

Лексика. Лексик берәмектәрзе икә яклы (рецептив һәм продуктив үзләштерөү, тоторөклө һүзбәйләнештәр, телмәр этикетты элементтары буларак баһалау лексикаһы һәм телмәр клишелары. Интернациональ һүзәр. Һүзьяһалыш.

Морфология. Һүз төркөмдәрө. Һүз төркөмдәрән үз аллы һәм ярзамсы төрзәргә бүлөү.

Исем. Телмәрзәгә роле, кулланылышы. Кем?, нимә? һорәузарына яуап булып килгән исемдәрзе айырыу, рус теле менән сағыштырыу. Исемдәрзең һан, килеш менән үзгәрешө.

Сифат. Телмәрзәгә әһәмиәтө һәм кулланылышы.

Алмаш. Алмаш тураһында дөйөм төшөнсә. Зат алмаштары, роле, кулланылышы. Берлектәгә һәм күплектәгә I, II, III зат алмаштары. Һорәу алмаштары.

Кылым. Телмәрзәгә әһәмиәтө һәм кулланылышы. Кылымдарзың инфинитив (башланғыс) формаһы. Хәзәргә заман мәғәнәһө.

Ярзамсы һүзәр. Уларзың мәғәнәһө, һөйләмдәгә роле. Мөмкин, тейеш, кәрәк модаль һүзәрө.

Рәүөш. Вакыт рәүөштәрө (кисә, бөгөн, иртәгә, йыш һ.б.).

Һан. 100-гә тиклем төп һандар, 30-ға тиклем рәт һандары.

Синтаксис. Һөйләмдәң, һүзбәйләнештәң, һүззең айырмаһы. Һөйлөү максаты буйынса һөйләмдәрзе хәбәр, һорәу, өндәү һөйләмдәргә айырыу. Һөйләмдәң тиң киҫәктәрө. Һөйләмдә һүзәрзең урыны. Теркәүөсчөз һәм *һәм*, *ә*, *ләкин* теркәүөстәрө менән килгән тиң киҫәклө һөйләмдәрзе табыу һәм үз аллы төзөй белөү. Тиң киҫәклө һөйләмдәрзә һанау интонацияһын кулланыу. Ябай һәм кушма һөйләмдәрзе айырыу. Һөйләмдә һүз тәртибө. Рәҫлау һәм инкар итөү һөйләмдәрө. Ябай һөйләм. Рәҫлау йәки инкар итөү мәғәнәһән белдергән өндәү һөйләмдәр. Әйәһөз һөйләм.

Орфография һәм пунктуация. Башкорт теленең алфавиты. Йы, йе, йө, йү, йә кушымсалары. Өн һәм хәрефтең тап килеүе. Укыу кағизэләре. Төп орфографик кағизэләр. Һүззәрзең дөрөс язылышы.

Дөрөс языу кағизэләре һәм уларзы кулланыу менән танышыу:

- һөйләм башында, яңғызлык исемдәрзә баш хәреф;
- һүззәрзе айырып языу;
- һүззәрзе ижекләп юлдан юлға дөрөс күсерәү;
- һөйләм азағында тыныш билдэләре.

Орфографик үткерлек формалаштырыу, һүззәге орфограмманың урынына карап, дөрөс языу ысулын һайлау. Дөрөс языу кағизэләрен кулланыу: - һүззе юлдан юлға күсерәү;

- һөйләм башындағы һәм яңғызлык мсемдәрзәге языу хәрефе;
- һөйләм азағында тыныш билдэләре: нөктә, һорау һәм өндәү билдэләре;
- тиң киҫәкле һөйләмдәрзә тыныш билдэләре.

Телмәр үстәрәү. Аралышыузы алып барыу оҫталығына (һөйләшеүзе башлау, кемдәндәр иғтибарын йәлеп итеү, үзләштерәү һ.б.) өйрәтәү. Укытыу һәм көнкүреш аралашыу ситуацияларында телмәр этикеты нормаларын (сәләмләү, хушлашыу, ғәфү үтенәү, үтенес менән мөрәжғәт итеү) үзләштерәү. Текста һөйләмдәрзәң төзөлөшө. Текст өлөштәрәнең бер-бер артлы урынлашыуы (абзац). Хат һәм котлаузар жанрзаны менән танышыу.

2 класс

Танышыу.

Үзең менән таныштырыу. Һаулык һорашырға өйрәнәү. Һин кем? Һез кем? Һин кайза йәшәйһең? Һораузарына яуап бирәү. 1-зән 10-ға тиклем һандар. Нисә? Һорауы. Алфавит. Башкорт теленең үзенсәлекле өндәре һәм хәрефтәре, уларзы дөрөс әйтергә һәм язырға өйрәнәү. Әә өн-хәрефе. һһ өн-хәрефе. ң өн-хәрефе

Был мин.

Тән өлөштәре. Тәнде таза тотуу, һаулыкты һаклау. *Минең, һинең, уның* әйәлек категориялары. Кк өн-хәрефе.

Минең ғаиләм.

Ғаилә ағзалары. Үзенәң ғаиләһе, ғаилә ағзалары, уларзың эштәре, һөнәре, ғаилә шәжәрәһе тураһында һөйләшеү, укыу, языу.

Нимә эшләй? һорауына яуап бирәү. *Минең, һинең, уның* әйәлек категориялары

Мин нимә яратам?

Азык-түлек, һауыт-һаба атамалары. Азык-түлек, уларзы әзерләү, өстәлдә бизәү, азык-түлектә мөнәсәбәт, уға һаксыл караш булдырыу, башкорт аштары. Нимә менән? һорауына яуап бирәү.

Менән һүзен практик кулланыу

Минең мәктәбем.

Мәктәп, сыныф бүлмәләре, дәрестәр, укыусылар, уларзың эштәре. Темаға караған башкорт һүззәрен, һөйләмдәрен дөрөс укыу. Сифат төшөнсәһе менән танышыу. Һөйләмдә һүззәрзең урыны.

Минең класым.

Үзеңдәң класыңды, кабинетыңды тасуирлау. Һандарзы кабатлау.

Мин мәктәпкә йыйынам.

Укыу әсбаптары менән танышыу. *Минекә, һинекә, уныкы* алмаштарын практик кулланыу.

Мин укыусы.

Укыусыларзың кейем-һалымы, дәрестә үззәрәнең тоттошо һақында һөйләшеү. Нисек? һорауын практик үзләштерәү, уға яуап бирәү.

Мин дәрестә.

Кайза? һорауын практик үзләштерәү, уға яуап бирергә өйрәнәү.

Мин дәрестән сыктым.

Укыусыларзың шөгөлдәре, кызыкһыныузары. Төрлө түңәрәктәр һақында әңгәмә. Мин нимә эшләйәм? һорауы, уға дөрөс яуап бирәү. Башкорт телендә калын һәм нәзек ялғаузар. Килеш һәм зат ялғаузарын кулланыу.

Минең уйынсыктарым.

Уйынсык исемдәре, уйынсыктарзың билдэләре, уйындар. Башкорт телендә предмет белдерәүсә һүззәрзең күплек ялғаузары. Һөйләмдә тиң киҫәктәр. Нимә эшләйбәз? һорауын

практик үзлөштөрөү. Башкорт телендә Ниндәй? һорауы, уны һөйлөмдөгө урыны. Нимә эшләмә? һорауы

Мин уйнарга яратам.

Балалардың кышкы уйын-шөғөлдәре. Нимә эшлэйбезд? һорауын кабатлау, тема буйынса телмәр үстөрөү.

Мин уйнарга сығам.

Кыш көнө кейә торған кейем атамалары. Миңә нимә кәрәк? һорауы. *Кәрәк, кәрәкмәй* һүззәрән практик үзлөштөрөү.

Мин уйнарга сыктым.

Нисәнсе? һорауы, уға яуап бирергә өйрәнөү.

Минәң кескәй дустарым.

Яраткан йорт хайуандары, коштары. Улардың тән өлөштәре. Ни эшлэй? һорауына яуап бирөү.

Мин ял итәм.

Кырағай хайуандар, улардың кайза йәшәүе хақында мәғлүмәт. Башкортостанда йәшәүсе коштар. Йорт хайуандары һәм коштары менән танышыу. Кайза? һәм Кайзан? һорауҙарын үзлөштөрөү, уларҙы телмәрҙә куллана белеү. Касан? һорауы, уға ярашлы яңы һүззәр. Сәғәт ярҙамында вақытты билдәләү. Башкорт телендә килеш ялғауҙары. Нимәгә? һорауы.

Һәр бер темаға бүленгән сәғәттәрҙе күрһәтеп, тематик планлаштырыу

№	Бүлек	Сәғәттәр һаны	Язма эштәр
	2 класс		
1	Танышыу	2	
2	Был мин	3	
3	Минәң ғаиләм	2	
4	Мин нимә яратам?	2	
5	Минәң мәктәбем	4	
8	Мин укыусы	1	
9	Мин дәрестә	4	
10	Мин дәрестән сыктым	2	
11	Минәң уйынсыҡтарым	3	
12	Мин уйнарга яратам	4	
14	Минәң кескәй дустарым	2	
15	Мин ял итәм	2	
16	Үтелгәндәрҙе кабатлау	3	
	Бөтәһе	34	

Белем кимәлен диагностикалау формалары:

Язма эштәрҙең төрҙәре:	2-се класс
Контроль күсереп яҙыу	2
Һорауҙарға яуаптар	0
Контроль диктант	1
Изложение	0
Инша	0

**«Башкорт (дәүләт)теле » укыу предметының 2-се класы өсөн календарь –
тематик план**

№	Дата		Бүлек, тема исеме	Сәгәт һаны	Искәр мә
	план	фактик			
1			Танышыу Һин кем? Һез кем? Һинең исемен кем(нисек)? Ә, һ, ң өндәре һәм хәрефтәре.	1	
2			Һин кайза йәшәйһең? Һиңә нисә йәш? З, ү өндәре һәм хәрефтәре.	1	
3			Был мин. Тән өлөштәре. К өнө һәм хәрефе.	1	
4			Рәсимә Ураксина. Был мин. Йомактар. Минең, һинең, уның алмаштары.	1	
5			Диалог. Дәрестә. Ф. Мөхәмәтйәнов Әсәйем. Ғ өнө һәм хәрефе.	1	
6			Минең ғаиләм. Ф. Рәхимғолова. Матур менән көслө. Бәхетле. Эйәлек зат ялғаулары.	1	
7			Ә. Вахитова. Апайым- доктор. Ө өнө һәм хәрефе. Нимә эшләй?	1	
8			Мин нимә яратам? С. Әлибай. Икмәк. С өнө һәм хәрефе. Нимә менән?	1	
9			Ф. Туғызбаева. Сәй эсеү. Үтелгәндәрзе кабатлау. Нимә менән?	1	
10			Минең мәктәбем. Мәктәп ниндәй? Предметтың билдәһен белдерүсе һүззәр.	1	
11			И. Гүмәрова. Уңған кыз. Һөйләмдә һүззәр тәртибе.	1	
12			Класс ниндәй? Өндәү һәм һорау һөйләмдәр.	1	

13			Беззең класс. Хәбәр, өндәү һөйләмдәр.	1	
14			Мин укыусы. Мин укыусы. Нисек?	1	
15			Мин дәрестә. Кайза? Эргәһендә-в (предлог) , внутри мәгәнәһе.	1	
16			Артур мәктәпкә бара. Кайза? Өстөндә-на (предлог), астында-под (предлог) мәгәнәләре.	1	
17			Дәрестә. Нимә эшләйем?	1	
18			Тәнәфестә. Нимә эшләйем?	1	
19			Мин дәрестән сыктым. Үтелгәндәрзе кабатлау. Нимә эшләйем?	1	
20			Контроль күсерәү. Үтелгәндәрзе кабатлау.	1	
21			Минең уйынсыктарым. Хаталар өстөндә эш. К.Даян. Куян менән Кыш бабай. Г.Юнысова. Беззең йортта. Нимә? Нимәләр? Ниндәй?	1	
22			С.Әлибай. Яңы йыл йыры. Нимә эшләйбез? Нимә эшләмәйбез?.	1	
23			А.Йәгәфәрова. Уйынсыктар магазины. Ф.Туғызбаева. Әсә йыры. Ф.Рәхимғолова. Шауламағыз! Нимә эшләмә?	1	
24			Мин уйнарга яратам. Мин тышта уйнарга яратам. Нимә эшләйбез?	1	
25			Ф.Мөхәмәтйәнов. Без уйнайбыз. Миңә нимә кәрәк?	1	
26			Үтелгәндәрзе кабатлау. Нисәнсе?	1	
27			Контроль күсерәү. Үтелгәндәрзе кабатлау.	1	
28			Минең кескәй дустарым. Минең бесәйем. А.Игебаев. Актүш. Был нимә? Ниндәй?	1	

29			К.Даян .Бесэй. Ни эшлэй?		
30			Мин ял итэм. А.Насертдинов. Терпе. Өкиэт. Терпе менэн Төлкө. Карға менэн Төлкө. Ф.Туғызбаева. Кэкүк менэн Өлфөт. Кайзас Кайзан? Касан?	1	
31			З.Әхмәтйәнова.Өстэл янында. А.Йәғәфәрова. Бөлөкөстәр. Үтелгәндәрзе кабатлау. Был нимә? Нимәгә?	1	
32			“Һөйләмдә һүзәр тәртибе” темаһы буйынса контроль диктант.	1	
33			Хаталар өстөндә эш.Үтелгәндәрзе кабатлау.	1	
34			Ф.Туғызбаева. Баш кала шундай матур. Касан? Нимә менән?	1	